

Vakkennis Machinist

Cluster 2 Bevoegdheidseisen, taken en verantwoordelijkheden machinist

Huidige versie:
Versie 4.0 vraag-antwoordstructuur (IB, HB lvdS, RvS, MV) 01-11-16

De vakkennis is bedoeld als bronmateriaal en niet als leerboek, vandaar ook het ontbreken van een didactische opbouw en afbeeldingen. De vakkennis is een weergave van wet- en regelgeving en bevat tevens afspraken waar de sector het over eens is en die gelden als 'branche-afspraken'.

Het examen machinist is gebaseerd op deze vakkennis. Voor de vakbekwaamheidseisen zie het examenprogramma op de website van VVRV. In de opleidingen kan uiteraard dieper worden ingegaan op bepaalde thema's en kan verbreding worden gebracht.

Overal waar hij/zijn staat, dient ook zij/haar te worden gelezen.

De vakkennis is samen met deskundigen en naar beste weten en kunnen samengesteld. Toch kunnen er onjuistheden of onvolledigheden in de tekst geslopen zijn. VVRV is niet aansprakelijk voor schade als gevolg daarvan.

Inhoud

Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de machinist volgens het Besluit Spoorwegpersoneel (BSP) 2011?

- Taken van de machinist
- Verantwoordelijkheden van de machinist

Wat zijn de bevoegdheidseisen van de machinist volgens de EU richtlijn?

- Documenten om als machinist te mogen rijden
- Machinistenvergunning
- Aanvullend bevoegdheidsbewijs
- Kennis van de lijn (wegbekendheid)
- Kennis van het rollend materieel (materieelbekendheid)

Hoe zijn examens, herinstructie en toezicht voor de machinist geregeld?

- Examens
- Herinstructie
- Toezicht en handhaving ILT

Wat zijn taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsfuncties waarmee de machinist te maken heeft?

- Treindienstleider VB
- Treindienstleider MB
- Rangeerder
- Wagencontroleur

Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de machinist volgens het Besluit Spoorwegpersoneel (BSP) 2011?

Taken van de machinist

De machinist heeft als taak: het zelfstandig, verantwoordelijk en veilig besturen én begeleiden van spoorvoertuigen. Zijn zogenaamde 'kernopgave' is zorgen voor de veiligheid van het vervoersproces; alle andere taken zijn hiervan afgeleid:

- voorbereiden van het rangeren, besturen en begeleiden van spoorvoertuigen
- rangeren van spoorvoertuigen op het emplacement
- rijden van spoorvoertuigen op het spoorwegnet
- begeleiden van treinreizigers.

De machinist houdt in complexe, afwijkende situaties aan het materieel of de railinfrastructuur overzicht, stelt prioriteiten, maakt de juiste keuzes en gaat adequaat om met de spanning die daarbij komt kijken. Bij storingen/calamiteiten neemt de machinist (veiligheids)maatregelen. Onregelmatigheden en onvolkomenheden meldt hij aan de treindienstleider en/of de eigen organisatie.

Verantwoordelijkheden machinist

De machinist is medeverantwoordelijk voor het gehele vervoersproces. Als een machinist tijdens zijn dienst opdrachten krijgt, voert hij die alleen uit als dat veilig kan. Hij is tevens verantwoordelijk voor het raadplegen van actuele regelgeving, voorschriften, richtlijnen en bedrijfsspecifieke informatie.

De machinist mag tijdens de dienst op geen enkel moment onder invloed verkeren van welke stof dan ook die zijn concentratievermogen, waakzaamheid of gedrag zou kunnen beïnvloeden (alcohol, drugs en medicijnen die de rijvaardigheid en concentratie beïnvloeden). Wanneer een machinist meent dat zijn gezondheidstoestand reden geeft tot twijfels over zijn arbeidsgeschiktheid, dan stelt hij de spoorwegonderneming of de infrastructuurbeheerder daar onmiddellijk van in kennis. Zie ook cluster 1.

Wat zijn de bevoegdheidseisen van de machinist volgens de EU richtlijn?

Documenten om als machinist te mogen rijden

In de EU Richtlijn 2007/59 (met een uitbreiding in 2014) zijn de volgende documenten voorgeschreven die een machinist nodig heeft om te mogen rijden:

- Vergunning
- Aanvullend bevoegdheidsbewijs, waarin de infrastructuur en het rollend materieel is genoemd waar en waarin de machinist mag rijden (wegbekendheid en materieelbekendheid)

Deze documenten heeft de machinist altijd bij zich tijdens het rijden, inclusief identiteitsbewijs.

Machinisten moeten vanaf april 2012, zodra hun bedrijfspas verloopt, in het bezit zijn van een machinistenvergunning en één of meer aanvullende bevoegdheidsbewijzen.

Machinistenvergunning

De machinistenvergunning wordt verstrekt door de Minister van Infrastructuur en Milieu – lees de ILT – als aan drie criteria is voldaan:

- 18 jaar of ouder zijn (om internationaal te rijden moet de machinist ten minste 20 jaar zijn)
- beschikken over een geldige verklaring van medische en psychologische geschiktheid
- beschikken over een geldige beoordeling van de algemene vakkennis over alle relevante aspecten van het beroep van machinist (omschreven in bijlage IV van de richtlijn).

De machinistenvergunning is eigendom van de machinist zelf en is tien jaar geldig.

Vanaf april 2012 kunnen machinisten of hun werkgevers de machinistenvergunning aanvragen via de website van de Inspectie Leefomgeving en Transport (www.ilent.nl).

De ILT houdt een register bij van de machinistenvergunningen. Iedere Machinist BB of VB heeft het recht de gegevens in te zien die over zijn persoon in dit register zijn opgenomen.

Aanvullend bevoegdheidsbewijs

Het aanvullend bevoegdheidsbewijs (voluit 'Aanvullend bevoegdheidsbewijs voor infrastructuur en materieel') wordt verstrekt door het eigen bedrijf als aan drie criteria is voldaan:

- beschikken over een geldige beoordeling van de specifieke vakkennis van de spoorvoertuigen en infrastructuur waarop wordt gereden (omschreven in bijlage V en VI van de richtlijn)
- voldoende beheersing van het Nederlands (bij twijfel dient de spoorwegonderneming de kandidaat-machinist deel te laten nemen aan een taaltoets)
- bedrijfsgebonden kennis en bekwaamheid (inclusief materieel- en wegbekendheid); de spoorwegonderneming is verantwoordelijk voor het op peil brengen en houden van deze kennis plus de keuring (L 315/78 Publicatieblad Europese Unie, Bijlage VII).

Wanneer een machinist met goed gevolg een examen heeft afgelegd over zijn specifieke vakkennis met betrekking tot het rollend materieel en de infrastructuur, dan wordt het aanvullend bevoegdheidsbewijs aangevraagd. Op de achterzijde van het bevoegdheidsbewijs kan de geldigheid van deze examens aangetekend worden.

De spoorwegonderneming houdt een register bij van afgegeven aanvullende bevoegdheidsbewijzen.

Machinisten die voor meer dan één spoorwegonderneming werken hebben voor iedere werkgever een apart aanvullend bevoegdheidsbewijs nodig. Het algemeen bevoegdheidsbewijs blijft eigendom van de spoorwegonderneming.

Het aanvullend bevoegdheidsbewijs kan onbeperkt geldig zijn; de spoorwegonderneming kan ook een einddatum vaststellen.

Het aanvullend bevoegdheidsbewijs verliest direct zijn geldigheid op het moment dat de machinist vertrekt bij de spoorwegonderneming die het heeft afgegeven.

De machinist die bij een spoorwegonderneming vertrekt heeft recht op een gewaarmerkt afschrift van het aanvullend bevoegdheidsbewijs dat hij had. Gaat hij bij een andere spoorwegonderneming werken dan kan deze zelf beoordelen welke instructie en toetsing nog nodig zijn voordat het aanvullend bevoegdheidsbewijs opnieuw wordt uitgereikt.

Kennis van de lijn (wegbekendheid)

Wegbekendheid is in het algemeen spraakgebruik de kennis en ervaring die een machinist nodig heeft om zelfstandig een bepaald baanvak te mogen rijden. Dit is een vrij statische opvatting; een meer dynamische omschrijving is: het begrip dat een machinist heeft over de situatie van dat moment én over de situatie in de toekomst.

Wegbekendheid van een machinist:

- kan ongewenste situaties voorkomen op het gebied van veiligheid, punctualiteit en energiegebruik
- en kan afwijken van het plan voorkomen
- bevordert soepelheid van rijden, het kunnen voldoen aan klantgedreven specificaties en adequaat handelen in bijzondere en/of riskante situaties.

De vorige alinea sluit aan bij het tweede deel van de omschrijving in de EU-richtlijn (2007/59, bijlage VI, punt 3): 'Een machinist dient in staat te zijn te anticiperen en op adequate wijze te reageren wat veiligheid en andere prestaties betreft, zoals punctualiteit en economische aspecten. Daartoe dient hij te beschikken over een gedegen kennis van de spoorlijn en de installaties op zijn route, alsmede van de eventueel vastgestelde omleidingsroutes.'

De spoorwegonderneming is er verantwoordelijk voor dat haar machinisten beschikken over wegbekendheid op de trajecten waar zij rijden. De machinist moet hiervoor beoordeeld (geëxamineerd) worden. Voorts is herinstructie (periodieke keuring genoemd in richtlijn 2007/59) verplicht:

- eens in de drie jaar
- na elke afwezigheid van meer dan één jaar op de betrokken route.

Kennis van het rollend materieel (materieelbekendheid)

Materieelbekendheid is de kennis en ervaring die de machinist nodig heeft om zelfstandig met materieel te mogen rijden.

Dit sluit aan bij de omschrijving in de EU-richtlijn (2007/59 bijlage V, punt 2): 'Om een tractievoertuig te besturen dient een machinist vertrouwd te zijn met alle bedieningsknoppen, pedalen en meters die hem ter beschikking staan (.....). Teneinde onregelmatigheden aan het rollend materieel te detecteren en lokaliseren en deze te rapporteren en te bepalen welke ingrepen noodzakelijk zijn om de reis te hervatten alsmede, in bepaalde gevallen, zelf het probleem te herstellen en vertrouwd te zijn met de' elementen die in bijlage V zijn omschreven.

De spoorwegonderneming is er verantwoordelijk voor dat haar machinisten beschikken over materieelbekendheid op de trajecten waar zij rijden. De machinist moet hiervoor beoordeeld (geëxamineerd) worden. Voorts is herinstructie (periodieke keuring genoemd in richtlijn 2007/59) verplicht:

- eens in de drie jaar.

Hoe zijn examen, herinstructie en toezicht voor de machinist geregeld?

Examens

De examens voor de algemene kennis en vaardigheden worden namens de minister voor Infrastructuur en Milieu sinds 1 juli 2012 uitgevoerd door stichting VVRV (Veiligheid & Vakmanschap RailVervoer), voorheen SERV (Stichting Examens Railvervoer). SERV/VVRV neemt sinds 2000 de examens af voor alle veiligheidsfuncties in de railsector.

De VVRV-examens voor veiligheidsfuncties zijn modulair opgebouwd:

- module 1 Vergunning
- module 2 Algemeen
- Module 3 Reizigers
- Module 4 Goederen
- Module 5 Veiligheidscommunicatie
- Module 6 Rijden op ERTMS baanvakken

In het examenprogramma zijn vier machinistenprofielen onderscheiden:

- machinist Reizigers beperkt bevoegd (BB)
- machinist Reizigers volledig bevoegd (VB)
- machinist Goederen beperkt bevoegd (BB)
- machinist Goederen volledig bevoegd (VB).

Er is geen verschil in BB en VB in de VVRV-theorie-examens Vergunning (module 1) en Machinist Algemeen (module 2).

De VVRV-examens module 3 en 4 zijn bestemd voor de machinist Reizigers (3) of de machinist Goederen (4). Beide modules bestaan uit een theorie-examen en een praktijkexamen. Het verschil tussen BB en VB komt tot uitdrukking in het afgelegde praktijkexamen en leidt tot een aantekening op het aanvullend bevoegdheidsbewijs.

Het verschil in de eisen voor de machinist BB en VB is alleen gelegen in het type materieel (A of B) en de snelheid waarmee de machinist gaat rijden (onder of boven de 40 km/h). Voor

de machinist Reizigers BB wordt onder categorie A ook begrepen het rijden met reizigersmaterieel. Zie ook cluster 1.

Het VVRV-examen module 5 'Veiligheidscommunicatie' (simulatie-examen en een deel in het praktijkexamen van de betreffende veiligheidsfunctie) toetst algemene kennis voor alle veiligheidsfuncties en kennis die is toegespitst op het machinistenprofiel waarvoor de kandidaat wordt gecertificeerd.

VVRV-module 6 'Rijden op ERTMS-baanvakken' is een aanvullend examen voor machinisten (reizigers en goederen) die op ERTMS-baanvakken gaan rijden.

Herinstructie

De spoorwegonderneming regelt dat iedere machinist periodiek een herinstructie volgt ten aanzien van de juiste uitvoering van zijn functie.

De wet (Machinistenrichtlijn 2007/59/EU) schrijft voor deze herinstructie (keuring) de volgende minimumperiodes voor:

- taalkennis (uitsluitend voor anderstaligen): om de drie jaar of na afwezigheid van meer dan één jaar
- kennis van de infrastructuur (met inbegrip van kennis van de route en de exploitatievoorschriften): om de drie jaar; na elke afwezigheid van meer dan één jaar op de betrokken route
- kennis van rollend materieel: iedere drie jaar.

Toezicht en handhaving ILT

Bij een controle van de Inspecteur van ILT moet de machinist zijn machinistenvergunning en aanvullend bevoegdheidsbewijs tonen. De Inspecteur kan te allen tijde aan boord van treinen die zich op het onder haar bevoegdheid ressorterende grondgebied actief zijn, controleren of de machinist in het bezit is van de vereiste (geldige) documenten. Wanneer de Inspecteur constateert dat de documenten niet in orde zijn, neemt hij de nodige maatregelen. Zie ook cluster 1.

Wat zijn taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsfuncties waarmee de machinist te maken heeft?

Naast de functies machinist BB en machinist VB onderscheidt de spoorwet nog vier andere veiligheidsfuncties:

- treindienstleider met volledige bevoegdheid (VB)
- treindienstleider met minimale bevoegdheid (MB)
- rangeerder
- wagencontroleur.

Het komt voor dat bovenstaande functies worden gecombineerd.

Treindienstleider VB

De treindienstleider volledig bevoegd is verantwoordelijk voor het veilige verloop van het treinverkeer in een toegewezen gebied. Dit gebied wordt het verantwoordelijkheidsgebied van de treindienstleider genoemd. Dit kan Centraal Bediend Gebied (CBG) zijn, dat wil zeggen dat het gebied technisch beveiligd is; hij kan ook verantwoordelijk zijn voor Niet Centraal Bediende Gebieden (NCBG), die zijn niet technisch beveiligd. Zie ook cluster 6

De treindienstleider volledig bevoegd heeft als taken:

- het ter beschikking stellen van veilige rijwegen
- het treffen van veiligheidsmaatregelen bij storingen en bij werkzaamheden aan of in de nabijheid van hoofdspoorwegen.

Het regelen van het treinverkeer doet de treindienstleider hoofdzakelijk door (beveiligings)systemen te bedienen die seinen, wissels en rijwegen voor trein- of rangeerbewegingen instellen. Andere taken van de treindienstleider zijn bijvoorbeeld: aanwijzingen geven, veilig regelen van geplande en ongeplande werkzaamheden aan het spoor, rapporteren van vertragingen en vertragingreden aan de verkeersleiding. De treindienstleider is het aanspreekpunt voor de machinist bij verstoringen en calamiteiten.

Treindienstleider MB

De treindienstleider minimaal bevoegd is verantwoordelijk voor Niet-Centraal Bediende Gebieden (NCBG).

De treindienstleider minimaal bevoegd heeft als taken:

- het ter beschikking stellen van veilige rijwegen op emplacementen of gedeelten daarvan die niet zijn voorzien van een technische beveiliging
- het treffen van veiligheidsmaatregelen bij storingen en bij werkzaamheden aan of in de nabijheid van hoofdspoorwegen, op emplacementen (of gedeelten daarvan) die niet zijn voorzien van een technische beveiliging.

De verantwoordelijkheid voor de veilige rijweg ligt bij de machinist en/of de begeleider.

Rangeerder

De rangeerder is verantwoordelijk voor het leiden van het rangeerproces op het spoor, het veilig begeleiden van treinen en rangeerdelen, het koppelen en ontkoppelen. Ook is hij verantwoordelijk voor het begeleiden van een machinist die de rijweg en seinen niet kan overzien, bijvoorbeeld bij een geduwde beweging, als hij geen wegbekendheid heeft of als er overwegen bewaakt moeten worden.

De rangeerder heeft als taken:

- het samenstellen en begeleiden van treinen en
- het begeleiden van spoorvoertuigen op in dienst zijnde hoofdspoorwegen met een maximumsnelheid van 40 km per uur.

De rangeerder kan de machinist aanwijzingen geven door middel van rangeerseinen, mondeling of door ononderbroken radiocontact.

Wagencontroleur

De wagencontroleur is verantwoordelijk voor de controle bij aankomst en vertrek van goederentreinen, met name op gebreken, laadprofielen en beladingstoestand. Bij gebreken neemt hij passende maatregelen en informeert de vervoerder.

De wagencontroleur heeft als taken:

- het controleren op kenbare technische gebreken en slijtagegevoelige onderdelen van goederenwagens
- het controleren op de belading van goederenwagens.